

PARİS MÜZİK DERNEKLERİ 1871-1939

Jülide GÜNDÜZ*

Başvuru Tarihi: 01.12.2015; Kabul Tarihi: 18.01.2016

ÖZ

Paris'te 1871–1939 yılları arasında varlık gösteren müzik dernekleri Fransız müzik tarihinde önemli bir yer tutar. Bu derneklerin en uzun ömürlüsü olan Societe Nationale 1871'de Fransızların Prusya yenilgisinin ardından koyu milliyetçi bir atmosfer içinde kurulur. Societe Nationale'in yönetimi 1896'da Vincent d'Indy'e ve onun kurduğu okul olan "Schola Cantorum" a geçer. d'Indy'nin başlıca esin kaynakları koyu Katolik geleneği, Napolyon Bonapart, Cesar Franck, Johann Sebastian Bach, Ludwig van Beethoven ve Richard Wagner'dir. Societe Nationale'de kabul görmeyen Maurice Ravel 1909'da "Société Musicale Indépendante" adlı yeni bir dernek kurar. İki savaş dönemi arasında besteleme teknikleri ve ilham kaynakları çeşitlendikçe müzik derneklerin sayısı artar. Ancak mali sıkıntılar nedeniyle 1930' lu yıllarda etkinliklerine son verirler. Bu çalışmada Societe Nationale'den itibaren varlık gösteren müzik derneklerinin müzik dünyasına katkıları incelenecektir.

Anahtar kelimeler: "d'Indy", "Societe Nationale de Musique", Societe Musicale Independante"

PARISIAN MUSIC SOCIETIES 1871-1939

ABSTRACT

Music societies that were active between 1871-1939 in Paris played a major role in the history of French music. Societe Nationale, the longest-lasting of these societies was founded in 1871, influenced by the nationalist frenzy after the defeat of the French at the Prussian War. In 1896, Vincent d'Indy became the director, and the society's administrative matters were now dealt by his school Schola Cantorum. His main influences were Catholicism, Napoleon Bonaparte, Cesar Franck, Bach, Ludwig van Beethoven and Wagner. Maurice Ravel, who was not accepted by the Societe Nationale founded a new society called "Société Musicale Indépendante". As compositional techniques started to develop and a wide variety of inspirations started to flourish, the number of music societies increased in the time period between the two wars. But these societies stopped their activities in the 1930s, due to a decline in the economy. The contributions these societies made to the music world will be analyzed in this study.

Keywords: "d'Indy", "Societe Nationale de Musique", Societe Musicale Independante.

* Doç., İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Çalgı Bölümü
e-posta: j.gunduz@gmail.com

GİRİŞ

19. yüzyılın son çeyreğinde Fransa’da “Üçüncü Cumhuriyet” in iktidara gelmesinden itibaren Fransa pek çok askeri başarısızlık, politik yolsuzluk ve mali skandal yaşar. Bu durum birçok Fransız’ın cumhuriyete, demokrasiye, Alman kültürünün egemenliğine tepki vermesine ve monarşi özlemine yol açar. Bu mali skandallar 1840’lardan itibaren yükselen Yahudi düşmanlığını da körüklemektedir. 1886 yılında “Yahudi Fransa” adlı anti-semit kitabın ülkede en çok okunan kitap olmasının ardından, *La libre parole* adlı anti-semit bir sürekli yayın, ordu subayları arasında en çok rağbet gören gazete olur. Ve nihayet Fransa tarihinin en önemli davalarından olan Yahudi asıllı subay Alfred Dreyfus’un sahte belge düzenlenmek suretiyle Alman casusluğu ile itham edilmesi olayı 1894’de patlak verir. Dreyfus askeri bir mahkemede kapalı oturumla devlete ihanetten yargılanarak hüküm giyer. 1894 yılında Emile Zola’nın Dreyfus’a haksız hüküm veren devlet yetkililerini suçladığı ünlü açık mektubu gazetede yayınlanır. Hakkında soruşturma açılan Zola ülkesini terk etmek zorunda kalır. 1899’da Dreyfus’un masumiyeti kanıtlanır ve hükümet resmi olarak hata yaptığını kabul eder. 1906’da askeri rütbesi ve onuru geri iade edilir. Ülke bu zaman zarfında adeta Dreyfus’a inananlar ve inanmayanlar olmak üzere ikiye bölünür. 1899’da aşırı sağ kanatta iki yeni oluşum belirir. Puja ve Vaugeois tarafından Dreyfus destekçisi solcu aydınlara inat için kurulan *Action Françaises*, Charles Maurras’ın sözcülüğünde ve önderliğinde birçok bilim adamı, yazar, sanatçı ve hukukçunun da desteğini almış olan koyu milliyetçi, kralcı, romantizm ve Dreyfus karşıtı bir hareket olarak çalışmalarına başlar (Paul, 1972: 47). *Lige de la patrie Françaises* (Fransız vatan birliği) ise, 1898’de Dreyfus’u destekleyen *Ligue Droit de l’homme* (İnsan hakları birliği)’a tepki olarak kurulur. Grubun sözcüsü yazar Maurice Barres’tir. Dreyfus karşıtı akademisyen, yazar ve kurucu üyeleri arasında Edgar Degas, Auguste Renoir ve Vincent d’Indy bulunmaktadır.

1871 yılında Fransızların Prusya yenilgisinin ardından koyu milliyetçi bir atmosfer içinde Romain Bussine ve Camille Saint-Saëns, tarafından *ars gallica* parolasıyla milliyetçi bir müzik derneği olan *Societe Nationale* kurulur. Derneğin kuruluş hedefi 19. yüzyıl Fransız müziğine egemen olan Alman romantizmi ve İtalyan operalarının etkisinden kurtulup Fransız ulusal senfoni ve oda müziğinin yaşatılmasıdır. Çok geçmeden Gabriel Faure, Edgar Lalo ve George Bizet’yi de üyeleri arasına dahil eden Societe Nationale’in yönetimi, Camille Saint-Saëns’in ölümüyle Vincent d’Indy’e ve onun 1896 ‘da kurduğu okul olan “Schola Cantorum” a geçer.

Aristokrat ve asker kökenli bir aileden gelen Vincent d’Indy, koyu Katolik bir gelenekle ve milliyetçi duygularla yetiştirilmiştir. Gençlik idolü Napolyon Bonapart olan besteci, Prusya savaşında gönüllü olarak cephede savaşır. Vincent d’Indy’nin Fransız Vatan Birliği’ndeki aşırı sağcı aktif politik kimliğinden dolayı *Societe Nationale* ve *Schola Cantorum*, hükümetler tarafından müzik alanında cumhuriyet düşmanı ve Dreyfus-karşıtı kurumlar olarak bellendir, kimi zaman ödenekleri kesilir. d’Indy keskin kuralları ve prensipleri olan bir sanatçıdır. Yöneticisi olduğu kurumlar zarar görse de 1930 daki ölümüne kadar inatçı bir şekilde Dreyfus karşıtı duruşunu sürdürür. Bu tavrı yüzünden çok yönlü bir müzik adamı olmasına rağmen müzik tarihinde politik kimliğe ile anılır. Vincent d’Indy, 20. yüzyılın yenilikçi müzik akımlarını hiçe sayarak gelenekçi bestecilik çizgisini devam ettirir. Uzun ömürlü bestecilik hayatında tıpkı Camille Saint-Saëns’in başına geldiği gibi, son yıllarında muhafazakârlık sembolü haline gelir. Fransız altısı, Igor Stravinski’nin yükselişi, Arnold Schoenberg ve ekolü bestecilerinin Paris’te yarattığı etkiler ve Edgar Varese, d’Indy’yi çileden çıkarır. Aynı zamanda rağbet gören bir orkestra şefi olan d’Indy, son döneminde maddi sıkıntıya maruz kalan *Schola Cantorum* ve *Societe Nationale*’e mali destek sağlamak için orkestra şefi olarak bir dizi yurt dışı orkestra turnesi gerçekleştirmiştir

Schola Cantorum ve Paris Konservatuvarı

Paris Konservatuvarı’nın kompozisyon eğitimine ve ülkenin en prestijli bestecilik yarışması olan Prix de Rome’un gerekliliklerine karşı olan d’Indy, 1894 Charles Bordes ve Alexandre Guilmant ile birlikte *Schola Cantorum*’u kurar. Okulun başlıca kuruluş amaçları, Gregoryen ve Palestrina dönemi dini müziğin yaşatılması, özellikle geçen yüzyılda ihmal edilen Jean-Philippe Rameau, Christoph Willibald Gluck ve Gustave Charpentier’nin yapıtlarının yeniden ortaya çıkarılıp icra edilmesidir. Kompozisyon öğrencileri için koro dersi mecburidir. d’Indy nin verdiği bestecilik eğitiminde Paris Konservatuvarı’na kıyasla en büyük fark kontrpuan dersinin esas alınmasıdır. Armoni dersinin ayrıca çalışılmasına gerek yoktur. Armoni unsuruna önem verilen Paris Konservatuvarı’na kabul edilmek için bile önemli bir armoni bilgisi şarttır. Eleştirmen Emile Vuillermoz, d’Indy’nin kontrpuana dayanan sistemi ile beste yapan Schola ekolü bestecileri “yataycı” (horizontalist), yeni armoniler ve orkestra efektleri

deneyimleyen Debussy, Ravel ve tüm izlenimcileri ise “dikeyci “ (verticalist) olarak nitelendirir. (Smith, Potter, 2006:10)

Gabriel Faure Paris Konservatuvarı’nda her bestecilik öğrencisi için esnek ve özel bir eğitim programı geliştirirken, *Schola Cantorum*’da çok katı ve tavizsiz bir müfredat uygular. D’Indy’nin kompozisyon eğitimi esneklikten uzak ve dayatmacı olarak nitelendiren Edgar Varese görüşünü şöyle ifade eder: “D’Indy hepimizden küçük d’Indy’ler yaratmaya çalıştı ki bence bir tanesi gayet yeterli” (Porcile,1999: 38).

Tavizsiz müfredatına rağmen, *Schola Cantorum*’da sınav bir amaç değildir. Çünkü d’Indy rekabeti eğitimin bir parçası olarak görmez. Mezuniyet sınavı okul bitiminde jüri önünde küçük çaplı bir tezi savunmaktan ibarettir (Robin, 1985: 218). Eric Satie’nin kırk yaşında öğrenci olarak kabul edildiği kurum Paris Konservatuvarı’nın aksine, öğrenci kabulünde yaş sınırı gözetmez, kız öğrenciler de kabul edilir. Bu özelliklerinden dolayı *Schola Cantorum*, Ahmet Adnan Saygun, Joaquin Turina, Laszlo Labey, Villa Lobos gibi isimlere kapılarını açmıştır. *Schola Cantorum*’un müzik tarihi ve teori üzerine yaptığı derin çalışmalar Fransız akademik çevrelerinin dikkatini çekmiş ve müzikologlara ilham kaynağı olmuştur.

Societe Nationale

Societe Nationale 1871 yılında Fransızların Prusya yenilgisinin ardından koyu milliyetçi bir atmosfer içinde Romain Bussine ve Camille Saint-Saëns tarafından “*ars gallica*” parolasıyla kurulur. Yönetim kurulu ve üyeleri devrin en önemli müzik adamları César Franck, Ernest Guiraud, Jules Massenet, Jules Garcin, Gabriel Fauré, Alexis de Castillon, Henri Duparc, Théodore Dubois, Paul Taffanel’den oluşmaktadır.

Saint-Saens, Franck, Duparc ve Massenet’nin hedefleri 19. yüzyıl Fransız müziğine hakim olan Alman romantizmi ve İtalyan operalarının etkisinden kurtulup, Fransız ulusal senfoni ve oda müziğinin yaşatılması, yeni eserler üretilmesi ve genç Fransız bestecilerin desteklenmesidir. İlk döneminde yalnızca Fransız müzisyenlerini kabul eden dernek, eserlerini daha önce tanıtma fırsatı bulamamış genç bestecilere tanınma imkânı sunar.

Dernek komitesi, eserlerinin seslendirilmesi talebiyle başvuran bestecilerin partiyonlarını inceleyerek eleme yapar. *Societe Nationale* 1871–1890 yılları arasında Saint-Saëns’ın eserleri ağırlıklı olmak üzere, yüzlerce Fransız bestecinin yeni eserlerini tanıtır. Daha önce ihmal

edilmiş olan ulusal çalgı müziğinin gelişmesine katkıda bulunur. Oda müziği öncelikli olmakla birlikte, piyano eşlikli şan parçaları ve solo piyano eserleri de sıklıkla programa alınır. Edgar Lalo'nun Keman konçertosu (1873) Paul Ducas'ın *L'apprenti sorcier* gibi senfonik dünya prömiyerlerine de imkân tanınır. Senfonik konserler için Colonne Orkestrası ile anlaşılan dernek, konserlerini Salle Pleyel ve Salle Érard St.Gervais Klisesinde gerçekleştirir. Bütçesi kısıtlı olan dernek icracılara ancak sembolik kaşeler ödeyebilmesine rağmen zamanın ünlü virtüözleri kemancı Jacques Thibault, Pable de Sarasate, Eugene Ysaÿe, flütçü Paul Taffanel, piyanist Ricardo Viñes, ve Wanda Landowska'yı icracı olarak konuk etmiştir (Duchesnau,1997:17).

Societe Nationale için 1880'li yıllar Cesar Franck'ın yönetiminde söz sahibi olduğu bir dönemdir. Franck ölümüne kadar onursal başkan sıfatını taşısa da, bu dönemde söz hakkını öğrencisi Vincent d'Indy'ye bırakmıştır. 1886 yılında d'Indy tarafından gündeme getirilen yabancı bestecilerin eserlerinin de dernek bünyesinde icrası önerisi oy çokluğu ile kabul edilir. Bu karar, mevcut fikre karşı olan Saint-Saëns ve kurucu başkan Bussine'in dernekten ayrılmasına sebep olur.

İlk etapta, dernek yönetiminin estetik anlayışına uygun besteciler olan Alexander Borodine, Rimsky-Korsakov, Isaac Albéniz, Johannes Brahms, Edvard Grieg, Bach ve Beethoven'ın eserleri programa alınır.

Dernek bünyesinde aktif olan Cesar Franck'ın öğrencisi Vincent D'Indy ve Camille Saint-Saëns'ın öğrencisi Gabriel Faure, Fransız müziğine yön veren iki besteci konumundadır. (Duchesnau, 1997: 210). d'Indy müzik yazısında Cesar Franck'ı takip eder, senfonik müzik alanında faaliyet göstermeyen Faure ise daha çok “*melodie*” tarzında şan parçaları, solo piyano eserleri ve tonal ve modal armoni yaklaşımı ile yazdığı oda müziği eserleri yazmayı tercih eder. (Gut, Pistone, 1985: 74). On dokuzuncu yüzyıl teknikleri ile beste yapmakta olan iki bestecide de devrimci ya da yenilikçi bir müzik arayışına rastlanmamaktadır (Duchesnau, 1997: 210).

Cesar Franck'ın ölümünden sonra 1890'da yapılan seçimler sonucu, *Societe Nationale*'in yönetimi genç Vincent d'Indy'ye geçer. *Societe Nationale*, d'Indy'nin başkanlığında 1896'da kurduğu okul olan *Schola Cantorum*'daki kompozisyon öğrencilerinin yapıtlarına öncelik veren, yeni müziğe karşı, yabancı akımlara kapalı, tutucu ve milliyetçi bir çizgi izler. d'Indy Alman romantizm geleneğinin unsurlarını kullanarak Fransız milliyetçi tarzın yakalanmasını

ister. Dernek programlarının arkadaşları olan besteciler Ernest Chausson, Deodat de Severac, Paul Le Flem ve Paul Dukas ağırlıklı olmasını tercih eder.

Societe Nationale 1892’de Claude Debussy’nin *Le Prélude à L’Après-midi d’un faune* adlı devrimci senfonik yapıtının prömiyerine ev sahipliği yapar. Bestecinin özgün ve özgür olarak nitelenen estetik anlayışı pek çok sanatçıya ilham kaynağı olur. d’Indy, Debussy’nin besteciliğini “özgün ve Fransız ruhuna uygun” bularak ilk dönem eserlerini destekler. Debussy’nin ardından Guy Ropartz, Florent Schmitt, Jean Roger Ducasse gibi genç besteciler de derneğe üye olur. Manuel De Falla, Sibelius ve Bohuslav Martinu’nun dışında genç yabancı bestecilere çok yer vermeyen *Societe Nationale*, d’Indy’nin 1930’daki ölümünden sonra Gabriel Pierne başkanlığında yeni bir çehreye kavuşarak yönetim kuruluna Oliver Messiaen ve George Migot’yu dahil eder ve Andre Jolivet gibi yeni akımlardan etkilenen genç bestecilerin de yapıtlarına etkinliklerinde yer verir. Çoğu zaman devletten maddi destek alan *Societe National*, Fransa’nın en tutarlı ve uzun ömürlü müzik derneği olmuştur (Duchesnau, 1997: 108).

Yeni Yüzyıl, Yeni Oluşumlar

19. ve 20. yüzyıllar arasında fark edilir bir geçiş simgesi olan Debussy ise dönemin izlenimci ressamlarından ve simgeci şairlerinden etkilenir. 1900- 1914 yılları arasında en önemli Fransız besteci konumundaki Debussy özellikle Verlaine, Mallarme, Louys, Manet ve Pissarro ile fikir alışverişinde bulunur (McKinay ve Anderson, 1957:642). 1889 Paris uluslararası fuarında dinlediği Rus müziğinde ve özellikle Modest Mussorgsky’nin yapıtlarında mevcut olan modal ezgiler, daha önce hiç duymadığı armonik ve ritmik özgürlük Debussy’de derin izler bırakır (Hansen, 1969: 14). Aynı fuarda dinlediği Java “Gamelan” Orkestrasından esinlenmesi sonucunda, pek çok yapıtında pentatonizmi¹ kullanır ve gelecek nesil bestecileri uzak doğu müziğinden öğeler kullanmaya teşvik eder. Debussy gibi Ravel de bu fuarda Rus bestecileri fark eden bir başka önemli isimdir (Baur, 1999:541). Debussy’nin ölümünden sonra Maurice Ravel, Fransa’nın en saygın bestecisi konumuna gelir. Ravel’in

¹ Pentatonik dizi; iki tam ses, bir minör üçlü, ve onu takiben yine bir tam ses aralığından oluşan bir dizidir. Debussy’nin 1890’da yazdığı Piyano için Fantezi, 1903’te yazdığı yine piyano için *Pagodes* ve 1897-1903 arasında tamamladığı orkestra için *Nocturnes* adlı eserleri pentatonizmin batı müziğinde kullanılmasına örnek olarak gösterilebilir. Fauser, A. (2005). *Musical Encounters at the 1889 Paris World Fair*, s.207.

esin kaynakları arasında Mussorgsky başta olmak üzere Rus bestecileri, Poe, Mallarme ve Villier gibi simgeci şairler ve Debussy'nin yeni tınıları bulunur.

Bu dönemin önemli isimlerinden biri Dyagilev, sezonluk Paris turnelerinde Cocteau, Apollinaire, Breton, Picasso, Braque, Igor Stravinski, Debussy, Ravel gibi isimleri özgün bale projelerinde bir araya getirerek, avangart sanatın halka ulaşmasına aracı olur (Hobsbawm, 1994: 243). Böylece Dyagilev sayesinde Fransızlar Stravinsky'nin modern başyapıtlarını tanıma fırsatı bulur. Birinci dünya savaşının bitmesiyle kendini çabuk toparlayan Fransa iki savaş arası dönemde dünyanın kültür merkezi haline gelir ve pek çok yabancı sanatçıya ev sahipliği yapar. Bu dönemde Paris Operası'nın, “*Straram*”, “*Orchestre Colonne*”, Paris Senfonik Orkestrası, “*Pasadolud*” ve “*Lamoureux*” gibi özel senfonik orkestraların etkinliklerinin dışında, ilk Fransız devlet orkestrası “*L'Orchestre, Nationale de France*” kurulur. Django Reinhardt ve Stephane Grapelli öncülüğünde ilk Fransız caz kulübü “*Hot Club de France*” etkinliklerine başlar. Sergei Diyagilev, gözde bestecileri olan Ravel, Darius Milhaud, Stravinsky ve Poulenc'e sipariş ettiği yeni baleleri sahneler. Yaygınlaşan radyo yayıncılığı pek çok konseri canlı yayınlayarak modern müziğin tanınmasına yardımcı olur. Bu dönemde yaşanan Amerikan aydın göçünün bir etkisi ile 1921'de, Fontainebleau'de bir Franko-Amerikan Konservatuvarı kurulur. Bu okulun yapı taşı uluslararası bir üne sahip efsanevi piyano pedagogu Nadia Boulanger'dir. Paris müzik dünyasının en güçlü figürlerinden olan Boulanger'nin yüzü aşkın Amerikalı öğrencisi arasında Carter, Copland, Piston, Harris gibi isimler vardır.

Dönemin sanat hayatını dadacılık² ve gerçeküstücülük gibi akımlar yönlendirirken, müzik hayatını 1924'de de Paris'e yerleşen ve yeni klasikçi tarzda yapıtlar üreten Stravinsky ve “Fransız Altıları” yönlendirir. Debussy'den itibaren Fransız müziğinin sanatlar arası etkileşimi ve esin kaynakları artar. Paris'in dünyanın en önemli sanatçılarının buluşma noktası olması bu etkileşimi kolaylaştırır. Farklı akımlar birbirinin yerini alır, eğilimler ve karşıtlıklar gittikçe artar. İki savaş arası dönemde Fransız müziğine Fransız Altıları'nın ve yeni klasikçiliğin etkisi egemendir. Bir yanda da, Stravinsky, Bela Bartok ve Schoenberg gibi devrin müziğine yön veren ustaların yapıtları Paris sahnelerinde seslendirilir. Savaşın

² Dadacılık (Dadaizm) ; 1915-1922 yılları arasında Avrupa'da kısmen de Amerika'da varlık göstermiş olan özgürlükçü bir sanat akımı. 1. Dünya savaşının yarattığı umutsuz atmosferde doğan hareketin savaş karşıtı sanatçıları, başta sanatın kuramsallaşması olmak üzere tüm geleneksel değerlere tepki verirken kamuoyunu sarsmayı hedeflemiştir. Chilvers,I. (2004) *The Oxford Dictionary of Art* s 188.

ardından birçok sanatçı romantizme ve izlenimciliğe tavır alarak yalınlığa yönelir. Satie'nin diğer Fransız bestecilere benzemeyen yalın, alaycı ve şakacı tarzı genç bestecilere esin kaynağı olur. Özgün yaşam tarzı ve müziği hafife aldığı yapıtlarıyla devrin sanatçıları üzerinde hatırı sayılır bir etki bırakan Satie'nin, başlıca esin kaynakları Paris kabareleri, müzikholleri, sirk, caz ve dans müzikleridir. Satie'den etkilenen genç bestecilerden Milhaud, Arthur Honegger, François Poulenc, Georges Luis Auric, Durey ve Germaine Tailleferre, Satie'nin de cesaretlendirmesiyle *Les Nouveaux Jeunes* (Yeni Gençler) adı altında gruplaşır. Bestecilik tarzları benzerlik göstermeyen, fakat sık sık beraber olup yeni sanat akımlarını tartışan grup üyelerinin o zaman için ortak özellikleri izlenimciliğe, Rus bestecilerine ve Wagner'e aldıkları tepkidir. Daha sonra Fransız Altıları adını alarak iki savaş arası dönemde popüler olan gurubun esin kaynakları cumartesi akşamları Montmartre Fuarı'na ve Medrano Sirki'ne yaptıkları geziler, müzikholler, sirk, caz, günün popüler şarkıları ve Satie'nin yapıtlarıdır (Rasin, 1957: 165–166). Jean Cocteau gibi etkin bir entelektüel tarafından desteklenen Altılar Gurubunun üyesi olan Poulenc, Honegger ve Milhaud 1920'lerin sonundan itibaren “*les trois*” (üçlü) olarak anılıp Fransa'nın en önde gelen bestecileri konumuna gelmişlerdir.

İki savaş arası dönemde müzikte yeni klasikçilik akımı ve Fransız Altıları'nın estetiği hüküm sürerken, Edgar Varese kendine ilerici bir yol seçer. Mühendislik eğitiminin de etkisiyle, müzikte de bilimde olduğu gibi hep keşfedilecek yenilikler olduğunu düşünmüştür (Varese, 1965: 32). Tınıları sentezlemek yoluyla bir yoğunluk yakalamaya çalışır ve çalgıların tını özelliklerini vurgulamaya öncelik verir. Yapıtlarında alışılmışın dışında çalgı toplulukları kullanır. Debussy, Strauss, Busoni, yeni klasikçilik öncesi Stravinski ve Russolo'nun “Gürültücülük Manifestosundan” etkilenen Varese'in çağdaşlarından en ayırt edilebilen özelliği, tını ve ritim öğeleridir.

Societe Independante Musicale

Maurice Ravel, *Societe Nationale* kurulundaki hocası Faure'nin desteğine rağmen, eserleri *Societe Nationale*'in estetik kriterlerine uymadığı için ayrımcılığa maruz kalır. 1898'de *Site auriculaire* adlı eserinin prömiyeri tepki görür. *Societe Nationale*'in bu ayrımcı tavrı Ravel'in 1899'da prömiyeri yapılan Şehrazat adlı eserinin *Societe Nationale* tarafından dernek

estetiğine uygun bir besteci olan Guy Ropartz'ın *Psaume* adlı eseri ile kıyaslamasında net olarak görülür:

Şehrazat'ta bir fikir sunuluyor ancak aniden nereden geldiği, nereye gittiği belli olmayan başka bir fikre geçiş yapıyor. Ravel'in bütünlüğü hiçe saymamasını ve Beethoven'ı örnek almasını diliyoruz. Oysa Ropartz'ın eseri gerçekten sağlam bir yapıya sahip geçerli bir klasik. (Duchesneau, 1997: 37).

Societe Nationale 1909 yılında Ravel'in iki öğrencisi Maurice Delage ve Ralph Vaughan Williams'ın eserlerinin icrasını reddedince, Ravel istifa eder ve alternatif bir dernek oluşturmaya karar verir ve *Societe Independante Musicale* adlı derneği kurar. Derneğin kurucu üyeleri Louis Aubert, Andre Caplet, Roger-Ducasse, Jean Hure, Charles Koechlin, Florent Schmitt ve Emile Vuillermoze'dan oluşur. Debussy'nin sanatı *Societe Independante Musicale* bestecileri için yol göstericidir. Hatta Koechlin *Societe Independante Musicale*'i “Debussy'ci Sanat Derneği” (*Societe de l'art Debussysist*) olarak tanımlar (Duchesneau, 1997: 108). Ancak genç bestecilere ilham kaynağı olan Debussy, *Societe Nationale*'de Chausson, Chabrier ve Faure ile birlikte Fransız müziğinin savunucusu konumundadır ve kavganın dışında kalmayı tercih eder.

Ravel yeni derneğe hocası Gabriel Faure'yi onursal başkan yapar. Gabriel Faure derneğin onursal başkanlık görevini kabul etse de, *Societe Nationale*'deki üyelik görevini de sürdürmeyi tercih eder. 1905 yılında Paris Konservatuvarı'na kompozisyon hocası olarak atanan Faure hükümete yakın bir isimdir. Güzel Sanatlar müfettişliği, Fransız konservatuvarları denetleme kurulu başkanlığı gibi idari görevler de üstlenmiştir. İlimli ve arabulucu kişiliği ile hem *Schola Cantorum* ve *Societe Nationale* destekçilerinin, hem de Paris Konservatuvarı ve *Societe Independante Musicale* taraftarlarının saygısını ve güvenini kazanmış bir müzik adamıdır. 1912'de Vincent d'Indy'yi Paris Konservatuvarı'nda orkestra şefliği sınıfının başına getirerek iki okulun düşmanlığını da bir nebze yumuşatır (Nichols,2001: 182).

1919–1935 yılları arasında Fransa'nın en etkin müzik derneği konumunda olan *Societe Independante Musicale* ise, *Societe Nationale*'in milliyetçi ve gelenekçi tutumunun aksine yenilikçi yapıtlara fırsat veren bir oluşumdur. Derneğin 1927 yılında düzenlediği Schönberg Festivali, Jolivet gibi pek çok genç Fransız bestecinin ilk kez “on iki ton” müziği ile tanışmasına aracı olmuştur.

Fransız genç bestecilerin devrin ilerici müzik akımlarını tanımlarını savunan Ravel, Schönberg, Berg, Hindemith, Bloch ve Bartok gibi yabancı bestecileri, dernek etkinliklerine

özellikle konuk etmiştir. Dernek yenilikçi tavrına karşı muhafazakâr olarak tanımlanan *Societe Nationale* bestecilerinden Saint Saens ve Lalo'nun eserlerine de yer verir.

Ravel'in 1912'de seslendirilen “Kaz Ana” adlı yapıtı, *Ligue de la patrie française*'in yayın organı tarafından küçümsenerek “D'Indy'nin asaletinden nasibini alamamakla” eleştirilir. (Fulcher, 1999: 210). *Societe Musicale Independante*'in yabancı bestecilere sıklıkla yer vermesi d'Indy'e de ilham vermiş, *Societe Nationale* programına Joseph Jorgen ve Blair Fairchild gibi *Schola Cantorum* mezunlarının eserleri dahil edilmiştir.

Dernek etkinlikleri önemli sponsorlara ve Nadia Boulanger' nin üstün çabalarına karşın baş sponsor Leo Sach' in ölümünden ve Fransa'nın 1932–1936 yılları arasında yaşadığı mali krizden etkilenerek sona ermiştir (Duchesnau, 1997: 108).

La Serenade

Bu iki derneğin dışında, 1930'lu yıllarda faaliyet göstermiş, önemli bir dinleyici kitlesine sahip iki önemli dernek vardır. Bu derneklerden biri, iki dünya savaşı arasındaki dönemin Aristokrat zevkini temsil eden *La Serenade*'tir. Tanınmış kimi aristokratların himayesinde 1931-1939 yılları arasında faaliyet gösteren dernek, Fransız Altılarını ve yeni klasikçi estetiği savunur, Dyagilev'in Rus balelerini de destekler. *La Serenade* üyesi besteciler arasında Darius Milhaud, Francis Poulenc, Igor Markevitch, Georges Auric gibi isimler bulunmaktadır. Yabancı bestecilere çok yer vermeyen *La Serenade*, özellikle Kurt Weil'in, Stravinski'nin ve Prokofiev'in yapıtlarını etkinliklerine dahil etmiştir. *La Serenade*'in bir özelliği de, Coco Chanel ve Prens Polignac sponsorluğunda kurulan Paris Senfonik Orkestrası'nın dernek etkinliklerinde kullanmasıdır (Porcile, 1999:132).

Le Triton

Pierre-Octave Ferraud, aralarında Darius Milhaud, Arthur Honegger, Jacques Ibert, Jean Rivier, Henri Tomasi, Tibor Harsanyi, Marcel Mihalovici ve Sergei Prokofiev'in de olduğu başka bir müzisyen grup ile *La Serenade*'in aristokratların hizmetinde oluşuna tepki vererek *Le Triton* adlı bir müzik derneği kurar. Kurucu üyelerinin arasında bazı *S.M.I.* (*Societe Nationale de Musique*) üyelerinin bulunduğu dernek, resmi olarak 1932-1939 yılları arasında

faaliyet göstermiştir. Derneğin onur kurulunda Bartok, Stravinski, Manuel de Falla ve Casella gibi ünlü isimler de vardır. Amacı, uluslararası etkinlikler düzenlemek olan *Le Triton*, her konserini radyoda yayımlatacak kadar güçlü bir gruptur. Konser programlarında solo piyano ya da şan için yazılmış yapıtlara çok yer vermeyen *Le Triton*, piyanolu üçlü ve yaylı dördümlü formatında yapıtlara ağırlık vermiştir. Benimsediği yeni klasikçi estetiğe karşın az da olsa Viyana ekolü bestecilerinin yapıtlarına konser programlarında yer veren dernek, Milhaud'nun “büyük üstat” diye tanımladığı Hindemith'in yapıtlarına programlarında sıkça yer verir.

SONUÇ

Müzik derneklerinin aktif olduğu bu 1871-1939 yılları arasındaki zaman diliminde, Vincent d'Indy, Gabriel Faure ve Maurice Ravel dernekçilik alanında farklı alanlarda önemli yapı taşı görevi üstlenen etkin isimler olmuştur. Claude Debussy dernek faaliyetlerinde etkin biçimde yer almasa da dolaylı yoldan yeni derneklerin doğuşuna sebep olmuştur. *Societe Nationale*, genç Fransız bestecileri destekleyen yapıcı bir kurum olarak doğmuş, Vincent d'Indy başkan olduktan sonra, yenilikçi akımlara kapalı, bir çizgi izlemiştir. Vincent d'Indy dernek yöneticiliği kariyerinde bir yandan çok çalışkan ve fedakar bir yönetici olmuş diğer yandan kendi değerlerine biat etmeyene çok yaşam hakkı tanımamıştır. Yine de dernek bünyesinde Debussy'nin eserlerinin icrasına imkân tanıyarak genç nesile ilham kaynağı olmasına aracı olmuştur. Debussy'den itibaren Fransız müziği farklı disiplinler arası etkileşime ve türlü yeniliklere açılmıştır. Diğer sanatlarda olduğu gibi müzikte de farklı akımlar ve eğilimler hızla oluşmuş ve kimi zaman birbirinin yerini almıştır. Paris tüm sanatçıların buluşma yeri ve sanatın merkezi olmuştur. Vincent d'Indy, yirminci yüzyılın baş döndüren hızına ve değişimine kayıtsız kalmayı seçmiştir. Vincent d'Indy'nin tutuculuğundan muzdarip olan Ravel ve çağdaşları, 1909'da *Société Musicale Indépendante*'ı kurmuştur. Böylelikle Debussy'yi takip eden Paris konservatuarı öğrencilerinin ve yabancı bestecilerin desteklendikleri bir müzik derneği doğmuştur. Gabriel Faure besteciliğinin hiçbir evresinde “ilerici” sıfatını taşımasa da ilerici akımlara her zaman açık olmuş ve bu yoldan gitmek isteyen gençleri desteklemiştir. Ravel'in de hocası olan Faure hem yeni derneğe onursal başkan olmuş hem de *Societe Nationale*'deki üyelik görevini de sürdürmeyi tercih etmiştir. İlimli kişiliği ile her iki derneğe de katkı sağlamayı başarmıştır. Fransız müziğinde yarattığı sarsıcı devrim ile pek çok besteciye önemli bir ilham kaynağı olan Debussy ise tamamen

kendi sanatına odaklanmış ve dernek kavgalarına karışmamıştır. Debussy'nin ölümünden sonra Fransız Müziği'nin en önemli temsilcisi konumuna yerleşen Ravel, her zaman yenilikçi akımların destekçisi olmuştur. Ravel, *Société Musicale Indépendante* derneği etkinlikleri kapsamında avangart müziği genç besteciler ile buluşturmayı ve yeni müzik yazan genç bestecileri desteklemeyi ilke edinmiştir.

İki savaş arası dönemde besteleme teknikleri ve ilham kaynakları çeşitlendikçe müzik dernekleri çoğalmıştır. Aristokrat zevkini temsil eden *La Serenade* ve bu derneğe karşı kurulan ve yeni klasikçi bir estetiği savunan *Le triton*, 1930'lu yıllarda faaliyet göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Baur, S. (1999). Ravel's Russian Period: Octatonism in his early Works. *Journal of American Musicological Society*, Vol:52 No.2, 531–592.
- Chilvers, I (2004). *The Oxford Dictionary of art*. Third Edition, Oxford University Press
- Duchesneau, M. (1997). L'avant-garde musicale a Paris de 1871 a 1939. *Mardag Liege*, 352.
- Fausser, A.(2005) *Musical Encounters at 1889's World's Fair*. USA:Boydell&Brewer, 391.
- Fulcher, J.F. (1999). The Composer as Intellectual: Ideological Inscriptions in French Interwar Neoclassicism. *The Journal of Musicology*, 17: 2, 197–230.
- Hansen, P. (1969). *An Introduction to Twentieth Century Music*. Second Edition, Boston: Allyn and Bacon, 420.
- Horsbawm, E. (2007). *Kısa 20. Yüzyıl* (Alogan, Yavuz, Çev.). Üçüncü Basım, İstanbul: Everest Yayınları, 788.
- McKinney, W.R. (1957). *Music in History*. Second Edition, U.S.A: American Book Company.
- Paul, P. C. (1972). *Rameau, Indy and French Nationalism*. UK: Oxford University Press 58, No.1.
- Porcille, Françoise, (1999). *La Belle Epoque de la Musique Française, 1871–1940*. Paris: Fayard, 470.
- Rasin, V. (1957). Les Six and Jean Cocteau. *Music and Letters*, UK: Oxford University Press.
- Smith, R.L., Potter,C. (2006). *French Music Since Berlioz*, Ashgate Publishing Ltd.

YARDIMCI KAYNAKÇA

- Proksch, B. (2009). Vincent d'Indy as Harbinger of the Haydn Revival. *Journal of Musicological Research*, USA: Taylor-Francis Group 28, 162–188.
- Thomson, A. (1997). *Vincent d'Indy and His World*, UK: Oxford University Press.